

НАУМ
ТИХИЙ

Солиска
на вітрах

наум
тихий

Колиска
на
вітрах

Нові вірші та поема

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО
ХУДОЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ
КІЇВ · 1964

У2
Т-46

Ліричний герой книги Наума Тихого «Колиска на вітрах» — представник покоління ровесників Жовтня. Разом з рідною країною пройшов він нелегкий і радісний шлях зростання, боротьби й змужніння.

Спогади про недавню молодість, роздуми про життя, закоханість у комуністичне майбутнє — основні мотиви обох розділів книги — «Колиска на вітрах» і поеми «Березневий поїзд».

Академія Наук України
УРСР

2622599

321-900-09

КОЛИСКА НА ВІТРАХ

(Вірші 1962 року)

РОДОВІД

Не знаю — чи ми народились,
Чи в світ на тачанці в'їхали.
Як очі розплющили — билася
Над нами червона віхола.
Кулеметів кваплива мова
Вривалася в сон.
Крізь матері колискову
Гриміла хода колон:
 Іде батальйон.
 Іде батальйон.
 Іде батальйон.
Ми змалку не відали страху,
Бо няньчили нас гармаші.
Балістиці вчили — для фаху,
Політграмоті — для душі.

Ми дівчат іще не цілували,
Не бродили ще в парі вночі,
А «дорослих» пісень вже співали,
До тиru на стрільби йduчи.
Чи не там нас пойняв цей неспокій,
Чи не там нам відкривсь цей закон:
Мета наша близько, допоки
Уперед іде батальон.

Іде батальон.

Іде батальон.

Іде батальон.

Ви бачили, як в передгроззя
Тривожно дорога курить?
В дорозі, в дорозі, в дорозі
Весь вік нам судилося жити.
Ви спітайте у наших коханих,
Як ніжно любили ми їх,
І спітайте у полі кургани,
Скількох нас немає живих...
В час атаки, у розпал бою,
Чи в розвідку йduчи, в засаду,
Смерть ми бачили перед собою,
А вона підкрадалася й ззаду,
Уставала обабіч строгим

Частоколом крутих заборон...
Та не збочив, не збився з дороги —
Уперед ішов батальйон!

Ішов батальйон.

Ішов батальйон.

Ішов батальйон.

Не картайте за вдачу солону
Закутих у шрамів броню:
Ми з першого батальйону,
І ми ще не вийшли з вогню!
Ще не всі редути узято,
Ще не стихла в світі тривога.
Хай за плічми гіркі утрати,
Та попереду знову — дорога,
Та попереду далі простерті...
Немає для нас перепон.
Немає ні втоми, ні смерті,—
Вперед іде батальйон.

Іде батальйон!

Іде батальйон!

Іде батальйон!

* * *

Хоч мені ще й повірили б, може,—
Молодим не прикинусь.
Тільки здалеку з інеєм схожі
Перші сивини.

Та й не іній, не рання пороша
Накликає зиму.
Сивина береться од ноші
За плечима.

Як сіль на старій гімнастерці,
Її з дальніх приносять доріг.
А на спідометрі серця
Скільки їх...
Скільки їх!

Дні за нами лишаються в полі,
Мов за плугом — скиби,
Бо щастя немає без болю,
Як без поту — хліба.

О чари юнацьких літ,
Я за вами тужив би вголос!
Та хіба не для того цвіт,
Щоб наповнився колос?

Він лишивсь при тобі, він в зернині,—
Весняної зливи дзвін,
Ранку мій, ранку осінній,
Лірико перших сивин!..

• •

Наче в дідовій казці

медово-пахучій і добрій,

У житті

поміж явою й чарами грані нема:

Ляж в траву —

і до ближніх кущів

прихиляється обрій.

Підведися —

і ось він

уже півземлі обійма.

Далина!..

Тільки вітер в квітневих полях...

Понад лісом

Онде хмарка —

мов злегка хтось хукнув
на синю емаль...

А за нею — як вовна,

а далі — мов сіра завіса...

Ну, а що за тією —

ще далі, ще далі, ще даль...

I —

Нараз

невимовно щемливим чуттям космонавта

Одкриваєш те чудо

і бачиш,

прозрівши на мить,

Як земля,

котру змалку

надійно незрушною зняв ти,

Голубою

летуючою зіркою

в небі мигти.

І так гостро у груди

вривається безмір всесвітній,

Що здається:

от-от

і у вічність ти браму розчахнеш...

...Пахне зорями зблизька,
вітрами
гагарінських квітнів
І гречаною древністю казки...

Планетою пахне!

КРАПКА НАД «І»

Я — червоний. Червоний!
Не рубцями на тілі, не кров'ю—
Кров червона у всіх.
Я червоний душею,
зненавистю і любов'ю.
В мене сльози червоні
і сміх.
То долі моєї підвалини,
напрям і стержень,
Орбіти моєї вісь:
Я червоний назавше,
червоний без застережень,
Червоний наскрізь
і скрізь.

І земля моя —
 в бірюзовій неба хустині.
У вишень пломеніючих гронах,
В чистій охрі хлібів
 у рамці туману синій —
Червона! Червона!
Не подумай ніхто,
 ніби я непоправний далтонік.
На палітрі світу живій
Бачу тисячі барв,
 мільйони півтонів і тонів,
Та у людях — два кольори тільки:
 свій чи не свій.
Є свободи поборник,
 і є — неволі поборник.
Є червоні і нечервоні.
І великої битви незатухаюче горно,
І кров на губах солона.
Є рабства ганьба
 і ти, моя революція,
Й, поки серце не захолоне,
З тобою у радості я,
 і з тобою у муці я,
Твій солдат червоний.

Всі люблю кольори
(о веселки цвітіння стокриле!).
Та краватку
червону
на шию пов'язую синові!

Я про це написав,
щоб по той бік і не ворожили —
Червоні сини в нас
чи сіро-буро-малинові.

ЛИЦАРЕВІ ТУМАННОГО ОБРАЗУ

Коли в німбі нейтронів
гряде кібернетики вік?!

І все ж...

Не говори зо мною
марсіанськими ребусами —

Не томи надаремне язик.

У іншому вірші

бродиш, немов серед хмари,

Тільки й того,

що лоба наб'єш

об химерне слівце.

В густому тумані

що в генія,

що у нездари —

Одне лице!

Я й сам проти пудри!

Я проти

і дъогтю, і патоки!

(Чи ж нам поставляти планктон

для галантних нероб?!)

Та почнеш розбирати

чиісь карколомні натяки,

І здається — ти в цирку...

А тут же не цирк, а окоп!

Мала з того користь,
що вірш твій колись розшифрують,
Як тут, у бою, на хвилини й секунди лік.
Ти гукнув: «Уперед!»,
а тебе лиш за рік почують,
Ти у ворога стрельнув,
а куля летітиме вік!..
...Бачу, хмуришся: «Знову — мораль?»
Не дивись так докірливо,
Я повчать не берусь.
Тут вся справа в одній деталі:
Від промовця чекають,
щоб хоч... говорив розбірливо,
Від пое...
Та мовчу!
Бо й сам не люблю лобової моралі...

ПРОЕКТ ПРОМОВИ НА МАЙБУТНЬОМУ ФОРУМІ ЛІРИКІВ І ФІЗИКІВ

Я без міри щасливий, колеги, сьогодні,
Що нарешті ми вкупі —
лірики й фізики.

Казали —
гори між нами й безодні,
А вийшло —
дрібненького гонору мисики.

Тепер з цим покінчено.
Правду сказати,
Читать ми давно вас читаємо потай:
Про фази, орбіти...

Ну, звісно, про атом...
Це треба для віршів. Така в нас робота.
Та й ви ж поетичним пройнялись горінням!
Скажімо, цей образ...
він з нашого ж русла:

Енергія — промінь,
 і рух — то проміння,
І матерія — промінь,
 у часі загуслий!..
Виходить, одна нас живить артерія!
А це осьо щойно
 на думку прийшло мені:
Якіцо і папір, і чорнило — матерія,
То пишемо ми
 промінням по променю?
То, значить, і піт наш,
 і злети таланту,
І лірики повінь,
 і формули стислість —
В усьому — проміння,
 все міряй
 на кванти
Поезії, радості, творчості, мислі?
...Мільярди іх треба, мабуть,
 щоб ракету
Послати у далеч космічного світу.
Але ж і не легше буває поету
До серця людського
 прокласти орбіту.

Все сниться нам слово,
що в ньому кермо бере
І веде, і веде,
горючи, а не тліючи!
Знайти б легендарний
регре~~т~~ум mobile,
Щоб вірш у віках
працював не старіючи!
Світінням, світінням, світінням гарячим —
Лиш цим лишимось ми у людському спомині,
Бо й життя — це проміння,
і прожить його значить —
Не з праху та в прах,
а з проміння — у промені!

очі

Через тисячі літ...

 Та спершу про того хлопця.

Він пройшов —

 невисокий, в заляпаній куртці робочій...

А я стою й не збагну,

 що в душі моїй робиться:

Де я бачив ці очі?

Десь я бачив ці очі!

 Такою ж осяяні ласкою,

З такими ж

 здивовано

 розширеними зіницями.

На чиєму обличчі?

 Під чиїм кашкетом чи...

 каскою?

Чи, може, то сниться мені?

Посивілі од куряви брови...
(Згадалось чи марю?)

Помутніла сльоза...
(Це — його а чи наша упала?)

Він лежав серед степу
під важкою кошлатою хмарою,
І йому не повітря —
блакиті йому бракувало.

Він ловив її в просвітах,
посеред темного клочя
По краплині вишукував жадібно
й пив до нестями.

Де я бачив ці очі?..
Ми в степу засипа́ли ці очі
Черствими,
до дзвону висушеними
грудками.

Ми над ними
на обеліску
зірку поставили,
Щоб світила під небом
і вічно дивилася в небо...

Ми по них на привалі
солдатські поминки справили.

А вони...

Я незчувсь, як гукнув:

— Відкіля вони в тебе? —

Він спинивсь, озирнувся

(здивовано зведені брови,

Ластовинням покроплене кругле обличчя

безусе).

— Ти пробач мені, хлопче...

— Я слухаю, дядьку, чого вам? —

Я на мить завагався:

— Твій... батько... з війни повернувся?

— Повернувся. А що?

— А брати?

— Брат у мене малий ще.

(І стоїть посміхається

тими ж, ну тими ж очима!)

Вам, напевне, здалося, що я...

— Так, здалося, дружище.

— А можливо, я зна...

— Ні, не знав ти моого побратима...

Ти, я бачу, спішиш...

Прощавай! —

Він пішов.

А тривога

Побраталась зо мною
 й блукала зо мною до ночі...
Люди, люди!
 Я не вірю ні в чорта, ні в бога,
Але як оживають
 і переселяються
 очі?
Може, в світі од них
 залишаються струми гарячі,
Невидимі,
 як в хмарах приховані
 бліскавиці?
Мо, жага невтолима —
 добачити, що не добачив,
Із погаслих дочасно
 в живі переходить зіниці?
А можливо, то пам'ять лише...
 Може, просто болюча
Незагоєна пам'ять живих покорятись не хоче?
Очі друзів загиблих...
 В степах несходимих, на кручах,
Під ріллею і травами — очі, немерхнучі очі!
У серцях побратимів —
 незадавненими рубцями,

В сивині матерів,
 у вдовиній печалі розлуки...
Через тисячі літ
 ці очі
 голубими зірками
Ще сходитимуть
 на обличчях
 наших онуків,

* * *

По хвилині хвилина — неначе вода поміж
пальцями...

Знов смеркає, і знов ти не зглядівсь, як день
проминув.

А млинок собі меле і меле рипучими вальцями —
Все дотрушує свіжого борошна у сивину.

«Підтопталися!» — зітхаемо ми і розводим руками;
Та вже що тут подіяти можем хоч я, а хоч ти?..
І втішаєм себе, що з роками, бач, стариться
й камінь,

Попід мохом обачно ховаючи гострі кути.

Наче зникло з землі все далеке, незнане
й незаймане,

Зупиняємось обіч дороги: ну, що там іще?
О неспокою мій, не стомися, буди, піdnімай мене,
Не чекай, поки крапля остання додолу стече!

В непокорі до болю стискай і напружуй долоні,
Через серце проціджуй хвилини, що маєш на путь!
Хай сто сонць вже не в силі твої розморозити
скроні,
Хай сто тисяч вітрів ні півзморшки з лиця
не зметуть!

Тільки б здалеку довше пелюстками бився
прозорими
Незрадливий той вогник, що бачив тебе молодим,
Той, що — дійдеш до нього, а він уже знову за
горами...

Не спускай його з ока:
Він буде, він буде твоїм!

СТОРІНКА З ЩОДЕННИКА

Серпень

Ми третій день в наметі живемо,
Над річкою... Діждалися відпустки,
І — геть розмірений і звичний побут,
Прощай, музейний затишок квартири!
Нема тепер для нас багатства в світі
Над шире золото окунів окастих,
Над срібло верховодок та глибинну
Линів півсонних бронзу старовинну!

Це, видно, в спадок нам передалось,
То крові кличе нас всевладний погук —
Вдихати дим багаття просто неба,
І підворушувати хмиз, щоб іскри
Аж до зірок злітали, ѿ слухать, слухать
Води, дерев, трави таємну мову,

Ловити в тиші птахи крик спросоння
І відчувати всім тілом близько-близько
Тепло землі — прадавньої колиски...

Минулу ніч ми провели без сну.
Мій друг одливанку варив чумацьку.
Хто зна, з яких віків у рід із роду
Дійшло до нього, як її варити!
А може, то самі ішли ми з Криму
І тої ночі тут отаборились;
І, може, в нас за спиною стояли
Важкі вози з таранею та сіллю,
І нам не снилось — чулось до світання
Волів мрійливе й сите ремигання?

Ми ранок стріли з вудками в руках.
Усім єством до поплавців прикуті,
Заклякли ми в рибальськім нетерпінні...
Жінки неподалік згрібали сіно
І перегукувались... Ми і чули,
Й не чули їх... Повільна хвиля
Гойдала поплавці — от-от і клюне!
Які ж ті молодиці невгамовні
І голосисті! Тихше, тихше, милі!

Клює ж! Не сполосіть, не спо...

І раптом

Ми прокидаємось чи тверезієм,
На мить лиш тверезіємо, щоб знову
Упитися і з радості сп'яніти:

— Щось там про космос гомонять неначе?..
Якусь нову ракету запустили!.. —
І вже ми летимо до них:

— Дівчата!

А розкажіть-но й нам!

...Удвох літають?

...Хто саме?

...Ніколаєв і Попович?

...Ваш родич?

...З Узина?

...Близький ваш родич?

Тепер ізнову ніч, і при вогні
Ми знов їмо одливанку чумацьку.
Я можу присягнути, що сьогодні
Якийсь у ній новий з'явився присмак.
Мій друг, підносячи до рота ложку,
Всміхається:

— Й-бо, зірками пахне!

— А чи не місяцем? — у тон питаю.
І враз — немов якась гаряча хвиля
Підкочується, огортає серце:
Стривай, це ж правда, правда! То ми просто
За жартами ховаєм соромливо
Свою схвильованість! Все нам сьогодні —
Вода, і луг, і хліб,— все пахне небом.
А може, нині небо нашим хлібом
Пропахло наскрізь? Певне ж, наші хлопці
Взяли в дорогу хліб??!

О часе, часе!

Як мудро ти з'єднав близьке й далеке —
Вчорашию ніч і завтрашнє світання!
Це все отут, на цій землі родилось,
Тут гречку сіяло і сіль возило,
Кувало в кузнях лемеші й багнети
І роздувало горно революцій
На цілий світ! Це тут, це тут зростало,
Збиралося й складалось по травинці,
Як он оті назгрібані жінками
Стіжки, що в сяйві місячнім застигли
Сріблястими ракетами!

То правда —

Оцей космічний присмак не зненацька

З'явивсь тепер в одливанці чумацькій!
...Ми вічні подорожні на шляху
До щастя людського. Воли й ракети —
То лиш вчораши й нинішні колеса.
Безсонний дух, бентежний дух дороги
Усе нові й нові нам ставить віхи,
І ми щодня, щомісяці на порозі
Між тим, що віджило, і тим, що буде.
Іще буває — рипне ненароком
Забутих днів немазана мажара
То тут, то там, а то й в душі у тебе...
Та завтра ми до Місяця дістанем,
Та завтра шугонем до Волопаса!
Ми — подорожні у важкім поході
До ще не пізнаних світів далеких
І до нових світів душі людської.
І муч нас, муч, неутолима спрага,
Щоразу на новім стрічай порозі!
Ми вічні тим, що вічно — у дорозі!

СЕКРЕТИ РЕМЕСЛА

I

Як ще ми були піонерами,
Нам хтось розповів по секрету,
Що вірші звичайними перами
На папері пишуть поети.

Я тоді одразу повірив...
А ви... не треба, не вірте.
На земні, на звичайні міри
Поетову працю не мірте.

Ну що вам про неї відомо?
Оце б розкрити вам душу...
Ви погляньте, як плодом ломить
Яблуню а чи грушу.

Хоча... чи так важко деревам?
З них ношу знімають під осінь.
В поета ж немає перерві,
Та він перерви й не просить.

Жінка, хіба тільки жінка
У самий розпал пологів,
І та лише на хвилинку,
Збагне наші болі й тривоги.

Ніжоден лікар не знає —
Нехай і сто літ практикує,—
Як вірш на столі помирає
Від того, що слів бракує.

Як він, дорогий до нестями,
Омріяний кожним атомом,
До тебе німими рядками
Тягнеться, мов рученятами.

Вже чуть його подих останній —
От-от, от-от він погасне...
І тоді поет без вагання
Розрива своє серце власне
І...

2622599

II

А втім... Причиніть-но двері,
Я вам розкрию секрет:
За столом, на звичайнім папері,
Чорнилом пише поет.

Попише... Не йдуть рядки,—
Поскучає, встремившися в шибку,
Потім вийде по цигарки —
По «Біломор» або «Шипку» —

Чи сяде поїсть (калач,
Скажімо, з парним молоком...).
Але в мить, коли перший читач
Позіхне над його рядком,

В нього в серці рана страшна
Відкривається блискавично,
І жалить поета вона,
І мучить довічно.

Коли ж другий читач позіхне,
Його вірш прочитавши,

Всі радості, щастя земне
Втрачає поет назавше.

А за третім читацьким зівком
Він вмирає негайно.
Та не плачте, бо не цілком,
А лише як поет, звичайно...

Ви зівайте без каяття!
Так
він житиме.

Й, може, не бідно...

Хоч... нашо поету життя,
Як воно безплідне?..

• •

Ах, не треба святкових страв,
і квітами не стрічай мене,—
Був би стіл, та стілець,
та над головою дах.
Все вкрай необхідне
завжди
до простого звичайне —
Як хліб і вода.
Мені досить того,
що ти вийшла така схильована,
Досить погляду
з-під оцих вже сивіючих брів.
Спасибі, що серце у тебе
не підмальоване,

Що не знаєш красивих слів.
Я немало стрічав їх,
красунь
безоглядно веселих,
А в дорозі
потрібна
лиш вірність неговірка.
Спрагому байдуже до золотого келиха —
Він просто рукою
зачерпую
із струмка...

ПРИТЧА ПРО ПШОНЯНУ КАШУ

Колись у районному місті —
Ну хто б із вас угадав? —
Не з гірших я був футболістів.
І навіть у збірній грав.

Тепер не беруть мене в збірні —
В «обоймах» по класу «Ц»
Сиджу в запасних я покірно...
Проте... чи варто про це?

Про інше я хтів розказати.
Тоді (як давно то було!)
Ми матч якось їздили грati
За Убортъ, в сусіднє село.

І от перед самою грою
(Ми бутси вже одягли)
Гукає фізорг нас: — За мною! —
І садовить за довгі столи.

— Господарям,— каже,— нашим
Подякуймо, хлопці, як слід,
Смачнющу пшоняну кашу
Нам зварено на обід!

По правді, ми вдома недавно
Поїли й з собою взяли...
Та надто вже каша та славно
Запахла... І ми — налягли...

— А можна добавки?
— Можна!
— А ще трохи можна?
— Бери! —
Три миски з нас виїв кожний
І хліба кавалків по три...

І тільки-но губи ми встигли
Утерти, аж кличуть — пора!

На поле суперники вбігли,
Ну й... почалася гра!

Я всі її перипетії
Описувати не берусь
(Синявський це краще уміє,—
От віршів не пише чомусь).

Скажу лиш, що нам ѿд й закуску
Господарі добру дали:
У їхніх воротах вузько,
А в наші — летять голи!

І як ми не бились хоробро,
А крупно програли той раз:
Пшоняної ситості кобра
Скрутила і видала нас.

...Я бачу, ви вже здогадались,
Що хочу сказати я цим.
Не в каші тут річ. Я немало
Поїв її ѿд досі їм.

Тим більше пшоняної! (В світі
Смачніших немає, клянусь!)

Тут мова, читачу, про снігість —
Снігості я боюсь!

Тієї, що зв'язує ноги,
Що радить по рівному йти,
Що в нетрях контор без тривоги
Сидить з дев'ятою до п'ятої,

Тієї, що вдома в газету,
Де кожен рядок кричить,
Загляне: — Ну, як там планета? —
Зівне... До дивана... І — спить...

Тієї, яку ти «на бога»
Не візьмеш, і думати кинь:
Їй досить од пуга
 малого,
А ще? Так хіба вона кінь?

Вона, ласкова і добра,
Тихенько сичить: «Не спіши!..»

Жени її з серця, цю кобру,
А краще — злови й задуши!

ТЕЛЕФОННА РОЗМОВА

Мамо! Альо, мамо!

...Не чути?

...Охриплий голос?

Та то вам здалося!

...Мамо!

...Ні, ні, не простуджений!

...Чесно!

Ну, як ви там?

...Що? Як діти?

Нічого, ростуть помаленьку.

Мамо, а як у вас з серцем?

...Не в мене, я вас питаю.

...Що, що?

...Та я бережуся!

Мамо, як ваше...

...Наталка?

Здорова, привіт вам од неї.

Як ваше здоров'я, мамо?

...Та все в нас в порядку. Працюю.

...Чи добре? Та начебто добре.

*...Що? Що? Слав дорогу? Ні, мамо,
В нас інші об'єкти.*

...Не чую!

...Ах, он воно що — «слава богу!».

Забув, що ви в нас богомільна!

...Куди ви, куди записалися?

*...В безбожниці? Правильно! Мамо,
То як же, скажіть, у вас з серцем?*

...Не треба, в нас яблук доволі.

Мамо, га, мамо!

...Дежурна,

Іще півхвилиночки!

Мамо,

Так ви ж не сказали, як з серцем?

...Про що ви?

...Чи згадують діти?

Ну, як же — скучають, ще й дуже.

...На літо? Звичайно, пришлю їх.

Мамо!

„Альо, мамо!

(Дивись-но, чи не роз'єднали?)

Альо! Мамо!..

ВИ ПОМІТИЛИ?

Ви помітили, певне,—
на сонячних вулицях
Частіш відбуваються радісні стрічі.
Ви помітили —
в посмішці
люди щуляться,
Мов од сонця,
що б'є ім
прямо у вічі.
В нас — як зернята в соняху —
спогади світлі,
І мрії нам світять дорогу,
мов сонце.
В нас і серце од сонця.
Ви, певне, помітили,—
Воно виноградне нагадує Gronце...

• •

Ті, кого ми давно не бачили,
Зостаються для нас молодими.
Наші юні літа нерозтрачені
Десь і нині стрічаються з ними,

Зустрічаються, бродять левадами,
Дишуть свіжістю луговою,
Не оглушені канонадами,
Не притрушені сивиною.

Я не кличу їх телеграмами,
Та й до них у гості не їду,
Уві сні за казковими брамами
Не шукаю забутого сліду.

Не шукаю, нечасто й згадую,
Хоч ніколи й не забиваю.
Просто вірю в них, просто радуюсь,
Просто знаю, напевне знаю,

Що не все іще переіначилось,
Не пройшло, не взялося димом...
...Десь,
для тих, з ким давно не бачились,
Ми ще ходимо молодими...

БОГИНЯ

По вулиці, де — мов галактика —
Кружить людський нурт,
Жінка
під синім халатиком
Кулю несе земну.
Всю — з грозами і колисками,
З шумом трав і гаїв,
З палацами, з обелісками,
З трелями слов'їв,
Всю — з проводами і стрічами,
З яблуками й дощем,
З істинами одвічними
І тими, що будуть іще...
Не вклоняйтесь церквам і ідолам,
Не шукайте собі богів,—

Вона,
 то вона провиділа
Долю усіх віків.
То в неї під серцем
 накреслено
Майбутнє обличчя землі —
З її завірюхами й веснами,
З садами в ранковій імлі,
З шляхами іще не відкритими,
З містами, що ще зростуть,
І...
 з тими жінками вагітними,
Що через століття прийдуть
По вулицях, де — мов галактика —
Людський кружитиме нурт,
Нести й нести під халатиками
Кулю земну...

• •

Не багрець, не висока холодна просинь,
Що лелеку у вирій кличе,
Осінь — це висновок.

Осінь —
То правда у вічі.

Замовкає ключів романтичний клекіт,
І омани спадає дим:
Що за буйним садом здавалось далеким —
За безлистим
 стає близьким.

Пора! На залік неси обіцяне,
Що зростив —
 на ваги сповна клади.

Тут ні сліз, ні гонору, ні амбіцій —
Тут приймають тільки плоди.

І коли ти свою недоглядів грядку —
Карайся, що згаяв час.
Або... починай усе з початку,
Якщо маєш

друге життя
про запас...

ЛИСТ ДО ОДНОКАШНИКА, ЯКИЙ СТАВ ДИРЕКТОРОМ ЗАВОДУ

Пишу!

Аніж дружба без правди,
то ліпше вже — спірка!

Шкодую,

що тоді одразу цього не сказав.

Видно, я при розмові

на надто занижену мірку

Слова твої приміряв.

Може, з радості?

Що ж,

воно і дійсно, не всі ще

Мої однокашники

вийшли

у директори.

Ти так руки розкрилив,
так схвильовано крикнув: «Дружице!»,
А ми ж не бачилися
з якої пори!
Я не криюсь — зрадів.
І все ж,
як признатися широко,
Дивуюся з себе —
чому я так пізно прозрів?
Ти хвалився окладом,
згадав про нову квартиру,
Про машину...
(Шкода, я шофера свого відпустив!..)
Потім довго жалівся
на заздрісників
та припарки
Нахвалявся комусь там поставить —
«як лікар — не гірш!»
(І між тим
телефон
особистої секретарки
Чи не тричі
продекламував мені,
наче вірш).

Я мав з цього збагнути,
що ти,
з голіфа заввишки,
Стоїш над загалом
і все у твоїх руках...
Втім, ти так і сказав:
— В мене зараз великі віжки! —
І не чулося й крихти посмішки
в тих словах.
А тоді розцвіся:
— Страй, я ж в неділю замислив
Окропити це діло
і, звісно ж, поставлю не чай!
Бо інакше розсохнеться, кажуть,
директорське крісло...
Ось адреса, приходи!..—

Ні, я не прийду, вибачай!
Не прийду,
бо за те не хочу підносити тостів,
Що нарешті тебе приголубила благодать.
Ось якби ти не в чин,
а на пост заступав,
я просто

Прийшов би
тобі по-дружньому поспівчуватъ.
Бо пост — не машина з шофером,
не більша копійка,
А більший клопіт,
а груди — під важчий удар.
Бо пост —
не з вимені благ
персональна дійка,
А персональний
і більший
на плечах тягар!
Знаю, візьмеш бокал і почнеш:
«Для народу... народу...»
(Ти відмінки
ще в школі
добре запам'ятав),
Та навряд чи згадаєш,
як разом з людьми
колоду
Ленін
рукою пораненою піdnімав.
Я славлю крісла!
О ленінське крісло скромне,

В раднаркомівськім кабінеті
 й в легендах живих!

Та Ленін —
 найперший в країні
 службовець невтомний —
Навіть зарплату одержував
 після всіх!

Нам не день іще йти
 до омріяної вершини,
Колоду обов'язку
 несучи на плечах,
І річ не в машині
 (їдь, на здоров'я, в машині!) —
Треба лише
 по-ленінськи
 думатъ
 про шлях!

Ми завтра
 чи й після
 одягнем
 святкові одежі —
Тоді,
 як для всіх уже буде
 всього сповна.

А сьогодні — нехай!
 Тільки бився б наш прапор на вежі,
Червоний наш,
 рідний
 наш!

* * *

На закоханих сиплються цвітом
Солов'їні трелі звисока.
А крізь ніч понад світом —
Вартового затаєні кроки.

А під неба гулким наметом
Важким калаталом набата
Завмерла, не дише ракета
За крок від солдата.

Хтось прощається край порога,
Опадає цвіт на дорогу.
Непромовлене слово «тривога»
Запеклось на губах вартового.

— Завтра ввечері вийдеш, кохана?
— Завтра вранці ти будеш, плането? —
Гаснуть зорі поволі. Світанок.
Солов'ї і ракети...
Вартові і ракети.

БАБУСЯ ГОРПИНА

Літа — наче в'язанка хмизу на спині,
Давно проминули і літо, і осінь...
Вже восьмий десяток бабусі Горпині,
А муж — мов орел — молодий в неї й досі.

Осьо він при шаблі стоїть, як годиться,
Одно тільки — вицвіли вуса чорняви,
Та тріснуло скло у кутку, й шашелиця
Подзьобала віспою чорну оправу.

Петрусь (а ѿ гарненький же ріс він, нівроку!),
Бувало, все пальчиком тиче:

— Не тато? —

А потім він виріс — плечистий, високий,
Став старший за батька,

Не встигла ще в хаті обжитись невістка,—
Де хліб, а де сіль, ще в свекрухи питала,—
І притьмом — війна. Та принесли повістку,
А там «похоронну» невдовзі прислали...

А там... із Васильком сусідчина Варка,
Бувало, заспорять та й згоди не дійдуть:
Вона йому каже, що то фотокартки,
А той на своєму — це тато і дідо...

Тепер він літами зрівнявся вже з ними...
Гей ви там, не цільтеся в нього, не смійте!
Півсвіту ж у землю лягло молодими...

О люди, старійте!
Живіть і старійте!

КУБА

Кубо! Кубо! Кубо!
Бачу зором схвильованым
Обрис нового зруба
Поруч з моїми будовами.

Ку-ба! Ку-ба! Ку-ба!
Серця моого удари.
Ворожих крейсерів труби
Чорні виклублюють хмари.

Мов з дому, з яким у розлуці я,
Шукаю вісті в газеті,
Бо дім для нас — революція
Наша
і скрізь на планеті.

Кубо! Кубо! Кубо!
Тривого моя безсонна!
Суворо стиснуті губи,
Гвинтівка в гарячій долоні.

Незрушною стій громадою,
Кубо! Кубо! Кубо!
Я кидаю серце гранатою
Твоїм ворогам на згубу!

• •

То шал весни, то віхоли квиління...
Одвічна тайна — мудра і проста:
Мов тінь, услід за цвітом ходить тління,
За світлом — тьма, за звуком — німотá.

І знов, і знов усе спочатку, й знову
Усе, як вчора, хоч на взір не так:
Зітхання й сміх, мовчання і розмова,
І породіллі кров, і кров атак...

І гинуть квіти на осінній хвищі,
Стліває сталь, і падають дуби...
І тільки твій, Людино, геній віщий
Виходить переможцем з боротьби.

Всесильний велет, чародій незримий,
Сьогодні — крапля, завтра — океан,
Він — як безсмертний паросток озимий,
Що вміщує в собі прийдешній лан.

То шал весни, то віхоли квиління...
А сік в ростку струмить! А бій гримитъ!
І йдуть нові на землю покоління
Співати й плакать, умирати й жить...
Жить!..

КОЛИСКА НА ВІТРАХ

Дивіться — ген, де хмар кошлате руно
(Там проводи високої напруги
Понад ліси, дороги і яруги
Натягують, немов басові струни!),—
Дивіться — там, у вишині,— колиска;

Вам чути гомін звідти?

(В голосах —
Орлиний тембр!)

Ви бачите, як бліска
Блакитна блискавка у юнака в руках
Там, у колисці на вітрах?
Туди дістатися не так-то й просто:
Недужого душою згнітить страх;
Лякліві й кволі — випадкові гости
В колисці на вітрах.

В колисці на вітрах, за крок від неба,
Палюче сонце загляда в зіниці.
О, як його бояться підлі й ниці —
Ім ясності не треба!
А нам вона —

вода на спраглі губи,
А нам вона — святий насущний хліб.
О вітре, що прогнав тумани згуби,
Без тебе ми давно вже не жили б!
А ми живі!

А ми вгорі, у леті,
Ген там,
де розчерк блискавки ще не прочах!

Дивись, дивися, збурена плането,
Як стоймо в колисці на вітрах!
Як сонцю дивимось в лиці відкрите!

Ти бачиш,

як вирує в проводах
Його снага?

Ти чуєш, світе? —
Орлиній тембр
у наших голосах!..

БЕРЕЗНЕВИЙ ПОЇЗД

(Поема)

Березневими ночами
поїзди
відправляються в молодість.
То напрочуд просто:
береш у касі квиток,
Потім — кілька хвилин чекання
на перонному холоді,
Колотнеча посадки,
свисток чергового,
гудок...
І вагони вдаряють у буфери,
наче в литаври,
І колеса
задихано
починають ловити ритм...

І тоді...
 мов з туману,
 що скрадує тіні і барви,
Ще непевне,
 як стертий роками дереворит,
Проступає минуле...
 Вже ось подих
 чуть його зблизька,
Ще хвилина,
 ще мить —
 і постане у плоті зримій!..

Здрастуй, друже вагоне,
 моя незрадлива колиско,
Погойдай мене знову
 у добрих своїх обіймах!
Понеси, понеси мене знову
 дорогами спомину
У далекі поля,
 вітрами навскіс покреслені,
Де лежать під снігами
 ріки, вагітні повінню,
Де з заметів-могил
 піднялися сади воскреслі,

Де по вулицях,
що ручаями киплять і бурунять,
Паперові кораблики водять хлоп'ята промоклі...
Там, гляди, ще й тепер
мого голосу чути відлуння,

А як ні,
то куди воно ділось, чому воно змовкло?

Там у селах старих,
там у новонароджених селищах,

У містах,
де сосновою стружкою пахне й оліфою,

Ще живуть наші давні тривоги
і давні веселощі,

А як ні,
то коли і якою їх зміло зливою?

Ах, не знаю,
можливо, й не треба назад озиратись.

Тільки ось же —
така підступила зненацька зажура!

Може, нам і не треба було
тепер зустрічатись

З тобою, Юрі?

Дні ідуть в небуття —
як не клич їх і як не згадуй...

А докличся, спини —
і ще тяжче на серці зробиться,
Бо з хвилиною кожною
в тім, що лишилось позаду,
Стираються риски відмітні,
зникають подробиці...
Слухай, березню, слухай,
для тебе ж нема неможливого!
(Чи ж весну залякаєш
буденщикою застиглою?!)
Мо, в поліських озерах —
ну що у цім особливого? —
Віддзеркалена юність моя
збереглася під кригою?
Мо, в хатині під лісом —
ну чому б не статися чуду? —
Досі жде мене
перша тривога моя незвична?
Забери моє мудре серце, березню,
й в груди
Поверни тодішнє —
наївне і недосвідчене!
Щоб засяяли знов
її кучерів сонячні волоті,

Щоб і подив, як перше,
і щастя, як перше,
і біди...

Березневими ночами
поїзди
відправляються в молодість.
Я мушу.
Я іду.

Ми ідем. Колеса вистукують і вистукують
Серцю в такт:
Кому — зустрічю,
кому — розлукою,
Кому й так,
просто так.

Що мариться пасажирам?
За вікном березневий сніг — полотном небіленим.
Ліхтарів далеким пунктиром
Землю од неба відділено.

А колеса вистукують,
аж відлунює рокотом

Сніжна даль:
Кому — мрію,
кому — спогадом,
Що будить печаль...

Пропливають роз'їзди півсонні.
Зустрічний вокзал, постоявши, іде собі з миром-
Під вальсове гайдання вагона
Що сниться вночі пасажирам?

Тільки я не можу заснути:
Знадто солодкі сни наяву мені сняться —
Я боюсь уві сні забути,
Що в цю ніч мені вісімнадцять.

А колеса вистукують, а колеса
вистукують
У такт думкам:
Кому — радістю, кому — розпухою...

Що жде мене там?

Здрастуй, Києве!
Здрастуй, зелене привілля

Казково далекого літа!

Ким я тебе стріну?

Я удень — студент,

уночі вантажу вугілля,

Ну, а ще...

А ще я закоханий у Марину.

Мое щастя —

мов маршальський жезл

у мішку новобранця:

Все в майбутньому —

від геніальності і до шкарпеток.

А тепер —

золотавого чуба протуберанці —

Тоувесь мій наявний маєток.

Я живу в гуртожитку,

де все не мое, а наше,

І на власність, звичайно,

нікому і не завидую.

Нашкребу на обід,

то беру собі й борщ, і кашу,

А нема, то позичу у когось

і завтра поснідаю.

Було б смішно

зітхати об тім та ламати пальці,

Та й зараз ми з ним
навіть в групі одній
в інституті.

І буває ж таке!

Наче тут

дівчат у нас мало!

Наче він у Галину влюбитись не міг
чи в Наталку!

Ну... ну, ось я дізнаюсь:

Марина мене покохала...

То як буде Юркові?

Мені вже й тепер його жалко!..

А проте він — суперник!

І цього я нікуди не діну.

З тим лягаю й встаю,

хоч злоби у душі й не ношу.

І якщо він затявся листами засипати Марину,

Так і я умію не гірше!

Я теж пишу!

— Пишу-у! Пишу-у! — гукає настирливо
Поїзд
у ніч.

І комусь ясна,
а комусь нерозбірлива
Його річ.
І комусь заперечливий,
а комусь обіцяючий
В ній чується зміст.
...Поїзд,
вицокуючи і гукаючи,
Вилітає на міст...

Я не можу, не смію заснути:
Занадто солодкі сни наяву мені сняться —
Я боюсь уві сні забути,
Що в цю ніч мені вісімнадцять.

Пропливають роз'їзди, вокзали...
І все ближче, все ближче, все ближче година
побачення.
Що тоді не мене вона ждала,
Сьогодні не має значення!

Більше розпач серця не здушить!
Все буде інакше, все станеться так, як я хочу!
Вона в посмішці очі примружить...

Ах, які, які в неї очі!
Я тому їй не знаю — чи сині,
Чи сірі вони, бо дивитись в них сили не маю.
Хоча... зажди півхвилини —
Невже не згадаю?!

І зненацька

скінчилася, урвалась замріяна гама:
Зашипіли гальма.
Скрегочуть гальма.
Будинки, вогні
попливли в уповільненім танці —
Під'їжджаєм до станції.
Потягло холодком.

Заходять нові пасажири.
«Темно-карі чи сині у неї?
Зелені чи сірі?»
...Темно-сірі шинелі. Польові зелені погони.
Двоє військових поволі проходять вагоном.
— Тут зайнято?
— Зайнято.
— А біля вас, певне, можна? —
І сідають навпроти,
мов далека згадка тривожна.

Я ще йду, як іхав.

Ще лечу до Марини думками,
А вже з бескида пам'яті
 котиться й котиться камінь.

Скоро гrimne лавина,—
 чи домрію свою ідилію?

А на рейки вже сипле
 грудневою заметіллю.

А уже за вагоном
 воєнної ночі морок.

І уже у шинелях нас троє...
 Та й не троє, а сорок.

Сорок гвинтівок.
 Сорок шапок-ушанок.

Сорок гранат
 і сорок солдатських буханок.

Сорок цигарок,
 мов сорок жаринок гарячих.

А під сорочками —
 сорок сердець юначих.

Ми говоримо стиха,
 обсівши розжарену пічку.

Ми співаєм пісень
 про калину й про темну нічку.

Ми затаємо слухаєм:
здорово тенор виводить!
І не знаєм, що «юнкерс»
на ціль
з-поза хмари виходить,
Що за мить він півтонни смертей
під колеса нам кине
І що двоє із нас
доживають
останні хвилини...
Ну, а що буде потім?..
Ми візьмем лопати
й до ранку
Засипатимем вирви
на знівеченім полустанку,
Потім знову настелимо рейки
й поїдемо далі —
Під бомб'ожки,
в атаки,
в нічні переходи,
в шпиталі...
За три роки
в півсвіту
розкидає нас по частинах,

А четвертого року
зведуть нас
шляхи до Берліна.
Скільки з того вагона нас прийде туди —
`я не знаю.
Але прийдем!
І вернемось потім
до отчого краю.
Із безодні розлуки,
з-під самого носа у смерті
Закушлені прийдемо,
стріляні,
рубані,
терті,
У холодному сріблі сивин
і в медальному золоті...
Та... страйвай...
Де взялась сивина?
Я ж вертався у молодість?!

Я іду. Колеса вистукують і вистукують
Думкам у такт:
Кому — радістю,
кому — розпукою...

Тільки так!

Тільки так!

Ах, комусь же весільною,

а комусь похоронною

Та пісня звучить,

Котру поїзд вицокує,

котру поїзд видзвонює,

Коли мчить...

Я вертаюсь туди, де росло

І зів'януло щастя зелене,

Де весілля її відгуло

Навісною грозою для мене,

Де колись я похнюплено йшов,

Серед дня загубивши стежину,

Де моя незабута любов

Вже ніколи мене не зустріне.

Ані рідна навік, ні чужа,

Не кивне вона вслід з-за порога,

Бо лежить поміж нами межа,

Що усі обриває дороги,

Що серця зупиняє і час,

Гасить сонце і посмішки милі...

— Здрастуй, Юрку! — Й німію нараз,
Більше й слова сказати не в силі.

...Він цигарку знервовано мне.
Я стою... Як тут холодно й тужно!
Хай би вцілила куля мене,—
Я ж ішов на війну неодружений...

Хай би краще та давня гроза
Мені й досі б шуміла на муку!
Я незчувся — його то сльоза
Чи моя опекла мені руку.

Тільки з рамки сяйнули на мить
Її кучерів сонячні волоті...
Я присяду на хвильку, заждіть,
Я стомивсь доганять свою молодість...

Затихають колеса,
і усе завмирає
Круг нас.
Лише паровоз не вгаває:
— Час-с-сл.. Час-сл.. Час-сл!..—
Та гукає-гуде
нетерпляча мідь:

— Дін-н!.. Дін-н!..—
• Ну, куди поспішає, скажіть,
Вокзальний дзвін?

Нам треба посидіть з Юрком. Скільки зим
І літ нелегких позаду!
Нам треба усе пригадати з ним,
Думкам своїм дати раду.

В такий їх скрутило тугий клубок,
Що дня нам і ночі нам мало.
— А викреши, Юрку, іще разок,
Я десь загубив кресало.

І знову — мов кучері — тінь на стіні...
Й не дим мене душить гіркавий,—
В цю ніч з її мужем тужить нарівні
Дано гірке мені право.
Колись ми суперничали, як брати,
Тепер нас печаль побратала...

Юрко дістає з гімнастюорки листи,
Шо з фронту Марина писала.
— Оцей у шпиталь переслав мені друг.

А цей...— Він схитнув головою,—
В той день, як мені він дістався до рук,
Вона вже була неживою...
І йди після цього за парту сідай,
І лий із пустого в порожнє!..
— А треба ж довчитись...

— Та-а!.. Що /вже, нехай!

Хай інші... Тобі от... ще можна.

— Мені, як тобі. Наче я не відтіль,
Чи менше зазнав я і зніс там!

— Як звідти, то знаєш: раз ближчає ціль,
Б'ють ближче і артилеристи.

— Звичайно. Та можна ж, бува, й по своїх...

— Чому? Все залежить від тебе.

Хоч зараз сто місць я б назвати тобі міг,—
Гадаєш, тут менше нас треба?

— Ми йшли в будівельний!..

— Стомився я, брат.

Це ж звідти — й в кочівлю довіку...

Мені б тепер хату у затишку, сад...

— Ти ліків шукаєш... ,

— Так, ліків!

Як тихо, то ще її голос звучить...

Того так і хочеться тиши!

— Ти думаєш, горем самим живучі,
Утрату згойш скоріше?

— Не знаю. А все ж...

Сидимо.

Ніч на сході конає.
Каганець погас.
Зачекайте! Хто там підганяє:
— Час-с-с!.. Час-с-с!? —
Хто гукає голосом мідним:
— Ходім-м-м!.. дім-м!.. дін-н!.. —
Тонко тенькнула шибка.

Ми йдем.
Ну, а він? Де він?

І знов — полустанки, роз'їзди...

Вокзал зупиняється
Цегляною завісою біля моєго вікна.
...Я вже бачив,
як стіни
од вибуху вщент розсипаються,
Та не знав,
що і вирости може зненацька
стіна...

Між руками,
 що в братнім зустрілися потиску вчора,
Між серцями,
 що горе долають одне і те ж,
Із нічого, здається,
 невидима,
 та непрозора
Виростає стіна,
 і її не проб'єш, не схитнеш...

... — Ну, нащо тут стіна? —
 Я немовби прокинувся — хто б це?
Чи не сам я — уголос?
 Ах, так, то — з чужої розмови.
У сусіднім купе
 із нових пасажирів два хлопці
Світять в креслення синє
 ліхтариком кишеньковим
(Практиканти, напевне,
 або молоді виконроби).
— Ні до чого ця стінка!
 — А може, ти надто вже сміло?
— Тут же ферми тримають!
 — Дивися, порадься ще, спробуй...

— Та! Вже радився!
 Кажуть — сиди, не твоє, мовляв, діло...

Втім, і я про це ж саме —
 про ті загороди і грані,
Що в житті собі ставить людина
 чи ставлять людині...

Ну, хіба ж не затим,
 щоб в долиннім не сліпнуть тумані,
Оселились орли
 на захмарних скелястих вершинах?

От, скажімо, ти плив,
 був бажання тривожного повен,
Снів не пристанню — стрижнем,
 який тебе вабив давно.

І неждано об камінь підводний
 вдаряється човен
І обламані весла вгрузають в замулене дно...

Значить, тут і лишайся?
 Збудуй собі в березі хатку,
Посади — для розради —
 вишневий садок на садибі...

І — живи!
 Про колишню дорогу — ні згадки, ні гадки.

День настане — спасибі,
мине — значить, тричі спасибі...
А що вивчить хотів,
певне ж, кимось та буде доучене...
Те, що мав збудувать,
буде іншими згодом збудоване...

Я будив, скільки міг,
його мрію, безкриллям приручену,
Та вона... не озвалась,
за муром невидимим схована.
І тоді...

Зупинися! Вернись за тією хвилиною,
Мій поїзд!
Скільки до неї гін?
Я, може, й досі винен перед Мариною,
Що тоді у дома лишився він!
Може, я не зумів
того йому слова сказати,
Що пробило б глуху броню?
Може, треба було
на руки його узяти

І винести —
як з вогню?
О, коли б ми навчились
завжди безпомильно і вчасно,—
Як умімо згодом —
із завтрашнього далека,—
Знаходити іскру оту,
що сама не згасне,
Ту, в якій причайлася
небезпека!
Як часто іще
ми довірливо бродимо окіл,
Уважливі навіть
і все-таки — необережні,
А потім приходим —
як той запізнілий пожежник —
Гасити
попіл...

Я поїхав.
Був певен, що ми ненадовго
Прощаємось з ним.
Я інакше й думати не міг;

Всю дорогу до Києва
поїзд, здавалося, човгав,
А не біг.
Мене нетерпіння долало,
жагуче до дрожу.
І в спразі своїй,
в своїм невтолимім голоді
Як я міг уявити, що інший
і справді може
Не захотіти
вернутися в молодість?!

А він у листах сповіщав,
що працює при школі,
І майже за фахом
(«Хоч ти мені, знаю, не віриш!»),
А він у листах ображався,
що з нього доволі
Моїх умовлянь
(«Я давно вже з колиски виріс!»),
А він замовкав —
то на місяць, то на півроку,
І я карався,
шукав за собою провину...

• • • • • • • • • • • •

О пойзде мій! Ми далеку обрали дорогу,
А ще ж не пройдено
навіть і половини!..

Ти летиш і летиш,
про своє гукаючи,
Крізь день, крізь ніч,
Когось везучи,
а когось залишаючи
В стороні.

І для когось ти — крик,
і для когось — пісня,
А для когось —
лиш дим за горою...

І хтось,
проспавши сьогодні,
опісля

Поплаче іще за тобою!..

Полустанки... Роз'їзди... Перони...
За вікном — ліхтарі чи галактик вогненні
пунктири?

Під вальсове гайдання вагона
Що сниться вночі пасажирам?

А я не наважусь заснути,
Бо ніхто ж мені завтра це диво не переповість:
Я боюсь уві сні забути,
Що в цю ніч мені двадцять шість.

Все — звичайне, і — незвичайне...
Я сиджу над книжками. Як тихо вночі
в гуртожитку!

Засвистів, засигналив чайник,
Що вже час вимикати плитку.

Клен зітхає, ворушить гілками...
Ти б зайшов на чайок, чи тобі там не холодно,
друже?

Завтра в мене останній екзамен...
Як поїду, ти, мабуть, затужиш?

— Тужу-у! Тужу-у!..— Замість клена
Озивається поїзд.—
Щоб мені семафори світили зеленим,
Я в путі непокоюсь.
Тужу-у! За вокзалами!
За новими просторами
Тужу-у! Тужу-у! —
А колеса у такт:

— Про це ми й говоримо,
 про це ми й говоримо,
Так-так!
 Так-так!
 Так-так!

Аж мене ця туга нараз обіймає гаряча;
Вибачайте, книжки,
 я не буду вас вдруге читати!
Повертатися в молодість — значить —
Поїзди здоганяти!

Агей, відгукніться з Донбасу,
 з Сибіру, з Печори,
Поїзди,
 що у димні світанки носили нас вчора!
То неправда,
 що ви одгриміли
 ї пропали без сліду,
Я вас бачу і чую, я й досі із вами ще йду!
Ось я з першим рушаю...
 (Вези нас у путь невідому!
В чемоданах конспекти,
 в кишенях — новенькі дипломи).

Ось я в другий сідаю...

(Курять за вікном терикони.

Пахнуть стружкою й вітром

мої зашкарублі долоні).

Третій поїзд

за Харковом ранок стрічає весінній.

(Я стою...

У вапні моя ватянка, чоботи в глині...)

Що ж, таку я шукав

і такою знайшов тебе, доле!

На четвертім

приїхав я

в дальнє засніжене поле.

А коли за два роки

відходив від станції п'ятий,

Ціле селище вийшло

вогнями мене проводжати.

Ну, а що було потім?..

А потім був шостий.

Він привіз нас,

гукнув і вперед заспішив,

і осіннього степу небуджений простір

Одвічною тишею нас оглушив.

І ми,
щоб розбити її,
заспівали
На повну силу своїх легень.
І коли ми підвечір намети нап'яли,
Од народження
селище
сповнився день.
Я ніколи хвилину оцю не забуду —
Вона в серці моїм, як напнута струна:
Торкну її тільки — і знову груди
Наповнить щемлива ота новизна,
Те
ні з чим не зрівнянне чуття переміни,
Рішучого зламу,
тонкої межі,
За якою холодне, бездушне каміння
Починає дзвеніти,
рухатись,
живть.
Німотним вечірнім поглинені степом,
Ми були — ніби жменька зерен життя.
І земля нам в обличчя дихала теплим,
На очах воскресаючи з небуття.

І ми,

непомірно зважнілі од щастя,
Стояли, схвильовані і мовчазні,—
Ветерани
 й малі ремеслята лобасті,
До болю дорослі
 й до болю смішні...

А назавтра

 ми перші кілки забивали —
Де копать котловани...

 А п'ятого дня

Фундамент,

 який ми найпершим заклали,
Над жовтою глиною спину підняв.
На тридцятий

 в нас перша ідалія відкрилась.
На сто восьмий

 здали ми п'ятнадцятий дім.
А на сто тридцять третій

 вночі

 народилась

Дочка моя перша

 у домі тім.

Через рік

я спішив на роботу

майданом,

Що в селищі звався її ім'ям.

А ще за півроку

з важким чемоданом

Я, напевне востаннє,

проходив там.

І він залишився в душі

незабутим,

І, правду сказать,

я за ним затужив,

Коли семафор

піонерським салютом

Наступному поїзду путь осінив...

Ну, а що було потім?

І потім, і потім те ж саме:

Спершу — поле безкрає

і сніг чи курай під ногами,

Потім — твань котлованів,

морозне хрустіння щебінки,

Потім — перший підмурок на вулиці,

перші будинки,

Потім — перші у вікнах фіранки...

А нам із-за рогу —

Піонерський салют семафора

на дальшу дорогу.

Ну, а потім?

А потім...

Ми жили тоді серед тайги...

(Ти не мусив,

ти права не мав з нами їхати, Вадиме!)

Не часто і там

такі випадають зими —

Щоб такі морози й сніги.

Ми до синього мерзли.

А коли буран налітав,

Із наметів уранці

прокопувались

лопатами.

А тобі ж...

Та від кого могли про це віднати ми,

Коли ти

так уперто мовчав?!

Ти чесно ділив з усіма

буття наше трудне

Ще й інших, бувало, не раз бадьорив,
пригадую.
І усі ми знали, яке в тебе серце людяне,
І ніхто не відав, що воно
з смертельною вадою...

Поїзди, поїзди!..
У гонитві своїй ненастаний
Дні і ночі в путі,
Для когось ви — перші,
а для когось — останні
У житті...
І стрічають на станціях,
і проводжають вас,
Хто у радості, хто у скорботі,
А ви про одне —
тільки «час-с!», тільки «час-с!»
Та допитуєтесь — що потім?

Що ж, і потім, і потім
будови були і будови,
Дні,
залізом і цеглою,
духом пропахлі сосновим,

I намети в тайзі,

і розгрузлі дороги осінні,

І заляпані фарбою ватянки,

й чоботи в глині...

Ми такою шукали

й такою знайшли тебе, доле.

Отакою до нас ти на парту підсіла ще в школі,

Отака ти в життя нас манила

під клекіт лелечий.

Під таку

ми, зібравшись в дорогу,

підставили плечі...

Не кривітесь у посмішці кислій,

вертихвістки й сноби.—

Із весняної синяви

наші спецівки і роби!

Не жалійте нас.

власники грядок, собак і заборів,—

Наші ватянки взято

з не бачених вами просторів!

Подивіться,

які на них борозни рівні і часті...

Вы вкушаете счастья...

Ви зроду не відали щастя!

Ах, довіку б так само —
для радості більше не треба —
Перший камінь
і перший підмурок
в степу просто неба,
Перший кетяг бузку,
що зацвів біля першого дому,
Перша трель солов'їна,
що миттю знімає утому,
А в кінці —
як подяка за працю,
за піт, за тривогу —
Піонерський салют семафора,
і знов — у дорогу!

Семафор...
Нас хитнуло —
минаєм стрілку,
І —
немовби по стовбуру здерлись на корону —
Розростаються рейки —
од гілки гілка,
І на них — плоди
зелені й червоні...

Вузлова

вривається владно у тамбур
Колотнечею,
звуків безладдям дзвінким.

За вікном

об темний пакгауз,
мов об дамбу,

Валáми бíлими

б'ється дим:

То на груди грудьми,
то знесилено лиже

Вологе каміння

і пада на сніг...

Вузлова...

Перехрестя і роздоріжжя
Людського неспокою,
доль і доріг.

Останнє уточнення напрямку,
станцій,

Трамплін для стрибка
й передишко жадана,

Де марять прийдешнім
життя новобранці

І підводять підсумок
ветерани...

Отут це й було
на минулому тижні...

Неквапливим зимовим світанком похмурим
Я згадував дружбу нашу колишню,
До тебе у гості їduчи, Юрі.

І давні озвалися втіхи й гіркоти,
Забуте

і те, що забути ми не зможем.

І встав обеліск,
де застиг у скорботі

Солдат,
на тебе й на мене схожий.

Навік преклонив він в жалобі коліно,
Навіки приспущено в горі знамено
Над очима, над сміхом, над серцем Марини
І над шрамом болючим

на серці у мене...

За даллю часу
я, здавалось, гостріше
Відчув глибину й невигойність утрати.
Ти казав: «Її голос чутніший у тиші...»

Того ранку
я міг би так само сказати.
Взагалі я, мудріший,
не так уже строго
Був скильний судити
тодішній твій вибір.
Бо й справді —
не кожний же збився з дороги,
Хто має будинок і сад на садибі.
Ти писав, що будуеш де — школу,
де — стайню,
Що мотаєшся дні і ночі по селах:
«У нас не Каховка
й не Братськ, звичайно,
Та комусь же і цей треба пiti келих...»
Я був згоден з тобою —
хiба пшениця
Не однакова родить
на нивi й на нивцi?
Та й Братськ...
Вiн хiба Джерелiвкам не сниться
І не виросте завтра
в якiйсь Джерелiвцi?
Одне я завжди визнавав безумовно:

Що байдуже,
 де й на якій ти посаді,
А важливо лиш те,
 чим душа твоя повна,
У чому черпаєш ти горе і радість.
І ще одна знана була мені істина:
Що не метрикою
 визначається вік
І старість —
 не зморшки
 і навіть не лисина,
Якщо вона
 тільки на голові...
Та коли ми з тобою зустрілись
 і сіли,
Як в давню ту ніч,
 за один стіл,
Я відчув,
 що душею ти облісілий,
Дарма, що ще кучері в тебе густі.
Все, здається, як слід:
 хоч малюй — і під рамку.
Все у повнім ажурі:
 що взяв і що дав...

Ти цілком добросовісно
тягнеш лямку.

Але тільки — лямку...
І в цьому біда.

За таке

не ведуть під конвоєм на допит:

Ти будуєш об'єкти
й стараєшся — в строк...

Та для серця вони
щонайбільше — клопіт,

А не найсвятіша
з усіх тривог.

То — цегла та дошки,
то — цвяхи дюймові,

Які ти дістав
або не дістав.

І це я вловив
чи не з першого слова,

Хоч ти
і не з цього, звичайно, почав.

Є об'єкти — близькі,
є і каверзний — дальній
(В бездоріжжя
він весь тобі графік лама!),

І буває радість —
як є преміальні,
І буває прикро —
як їх нема.
Розумію — сім'я...
Я і те розумію,
Скільки сил
на щоденну іде біготню...
Та тільки ж
коли б до того ще й мрію
Та в очах
коли б хоч трохи вогню!
Було ж це, було —
мрійливий і гострий,
Як швидко умів загорятися ти!
А тепер...
Одно, що не сваришся з ГОСТом,
А далі —
так хоч і трава не рости!
І навряд чи тут винен осідлий твій побут,
Не причина,
що роки прожито в глуші.
Просто — є виконроб
і є — виконробот,

І це залежить
 лише від душі...
Можна ціле життя
 проходити у свідках,
Не спромігши
 про себе сказати хоча б раз.
Можна з жаром —
 мов Братськ —
 будувати повітку
Й, мов повітку якусь,
 будувати Братськ.
І з болем збагнув я,
 що то не з учора,
Що ти вичахати почав давно:
 В той день,
 як здолати не зміг свого горя,
Тебе долать
 узялося воно...

Ах, як це потрібно —
 уміти одразу
Затиснути рану
 й на ноги звестись —

Хай лихо спіtkalo чи жала образи
У серце дошкульно тобі вп'ялись!
Як тяжко,
 коли це входить у звичку,
Коли раптова
 недобра гроза
По собі
 нудну залишає мжичку,
За якою
 навіки обрій щеза.
Вже і горе твоє —
 не гора камінна,
Давно уже грім
 одгримів і затих,
А ти,
 як упав,
 все стойш на колінах,
Мо, й забувши,
 що збило колись тебе з ніг...

Ми сиділи... Хотілося стільки згадати!

Та от...

чи нагадувати варто —
 не знат.

Я стомивсь
за тобою
 в розмові кружляти
Навколо дрібненьких подійок і справ.
І коли ти жалівся,
 що луснула кадка
Й капуста не вистоїть до весни,
Я гірко жалів,
 що Маринина картка,
Маринина картка
 зникла з стіни...
І уже не пилось
 і не їлось мені вже,
І уже в твоїм домі
 я дихать не міг...

І ось я вернувся
на це роздоріжжя
Перейдених
 і ще не знаних доріг.
Серед колій,
 що звідси
 у далеч прямують,

Я немов на високім порозі стою.
Ти мені співчував,
 що вічно кочую...

А я
 зневажаю безкрилість твою.
І тут
 я насправді тобі суперник,
Бо у спільному морі,
 у спільній плавбі
Я — поміж добровольців,
 а ти — мов галерник,
І цього
 я простити не можу тобі!

Вуз洛ва... Вуз洛ва...
 Весь світ несходимий
Підступив мені знов
 до грудей впритул.
І хвилини течуть
 так зречевлено й зrimo,
Що чути, здається,
 їх виплески й гул.
І знов на губах моїх
 присмак простору...

Агей, паровозе,
 прокинься й гукай:
Онде зелень весняна
 за склом семафора
Відкрива мені в молодість путь!..
 Хоч... стривай!

Підкажи мені, молодосте,
 я ніяк не згадаю,
Де прощалися ми?
 (Ти далеко там, за перевалом?)
Кожен день пам'ятаю свій,
 кожен свій крок пам'ятаю,
А ніяк не згадаю,
 коли
 і чому ти відстала?
Скільки років жили ми з тобою
 у злагоді й згоді,
А не згледівся —
 де, за яким ти спинилась порогом?
Може, десь на підйомі крутім,
 на важкім переході
Ти присіла на мить
 та й... зосталася обіч дороги?

А можливо, то я залишивсь?

Мо, за громом і гулом

На якійсь із будівель

у розпал гарячого діла

Ти, зібравшись іти, попередити просто забула

А чи відволікати од роботи мене не хотіла?..

Що ж, тоді не вертайся.

Для чого прощання сльозливе?

Будь довіку за рогом,

не дуже далеким по змозі.

Я спішитиму назирці,

думкою тою щасливий.

Що і справді повільніше старяться ті,

хто в дорозі.

— Спішу-у! Спішу-у! — вигукує зично

Гудок.

І серцю у такт

Колеса, проснувшись, підхоплюють звично:

— Так-так! Так-так! —

Процокали стрілки,

і з нами прощається

Te, •

що сталося вчора.

Летимо, летимо, летимо —
лиш вогнів миготіння
Та розірвані клапті хмар
за вікном вагонним...

Зненацька
зі сходу навстріч нам линуло синім —
Немов протаранило
темряви край придонний.

Ану,
коли то ми самі й розпанахали плівку
Досвітнього неба
й тепер
поміж зорями линем?..

Ось Земля пропливає...
Мов сонну дитячу голівку.

Кладу обережно її
собі на коліна,
І у мене під пальцями
ріки пульсують, мов жилки,
У задумі блукають тумани,
проносяться хвижі...
Тільки що це?
Подряпини... Вирви...
Ой, скільки ж їх, скільки!
Ось задавнені...
Ледь зарубцьовані...
Й свіжі ще, свіжі!..
І вже в грудях не серце —
боляча подоба Землі.
Як на ній
водночас — і весна,
і зима десь,
і літо,
Так і в серці моєму —
і радоші всі,
і жалі,
І утрати,
й палкі сподівання великого світу.

Починається день,
і усе починається знову:
Обступає —
і тішить,
засмучує,
радує,
ранить...
І гука — не баритись,
як та непочата будова,
До якої несе мене поїзд
у синій цей ранок...

О поїзди моого життя!
За чим шкодую?
За що мене
палити міг би сором?
Гукніть —
і знов спочатку покочую
Від семафора
і до семафора.
Не ми в готовий слід —
життя
за нами йшло.

І все, що маємо,
взяли ми в себе.

У нас
ідилій тільки не було,
Та нам їх
і не треба!

О молодосте,
що над рухом владу
Вручила нам уперту!
Якщо і справді ти уже позаду,
То щастя
все одно
іще попереду.

Безсонне щастя — йти,
щоб вітер навісний,
Щоб жар в лиці,
щоб губи вічно шерхлі,
Щоб дні були
такої новизни,
Як перший крок
на місячній поверхні,
Щоб кожен рік новий
манив,
як повість,

На найцікавішій
полищена
сторінці,
Щоб все життя,
як березневий поїзд,
Летіло
за струмками
навзdogінці!..

Листопад 1962 — травень 1963

ЗМІСТ

Колиска на вітрах

Родовід	3
«Хоч мені ще й повірили б, може...»	6
«Наче в дідовій казці...»	8
Крапка над «і»	11
Лицареві туманного образу	14
Проект промови на майбутньому форумі ліриків і фізиків	17
Очі	20
«По хвилині хвилина...»	25
Сторінка з щоденника	27
Секрети ремесла	32
«Ах, не треба свяtkovих страв...»	36
Притча про пшоняну кашу	38
Телефонна розмова	42

Ви помітили?	45
«Ті, кого ми давно не бачили...»	46
Богиня	48
«Не багрець, не висока холодна просинь...» . .	50
Лист до однокашника, який став директором заводу	52
«На закоханих сиплються цвітом...»	58
Бабуся Горпина	60
Куба	62
«То шал весни, то віхоли квиління...»	64
Колиска на вітрах	66
Березневий поїзд (<i>Поема</i>)	68

НАУМ МИРОНОВИЧ ТИХИЙ

Колыбель на ветрах

Стихи

(На украинском языке)

*

Редактор *Л. С. Малахова*

Художник *П. М. Щербак*

Художній редактор *В. В. Машков*

Технічний редактор *А. Г. Кисленко*

Коректор *Л. М. Кирилець*

*

БФ 04159. Здано на виробництво 5/VII 1963 р.

Підписано до друку 21/X 1963 р.

Формат паперу 84×108¹/₆₄. Фізичн. друк. арк. 1,937.

Умовн. друк. арк. 3,176. Обліково-видавн. арк. 2,08.

Ціна 25 коп. Замовл. 153. Тираж 3000.

*

Держлітвидав України,
Київ, Володимирська, 42.

*

4-а поліграффабрика Головполіграфвидаву
Міністерства культури УРСР,
Київ, пл. Калініна, 2.

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО
ХУДОЖНЬОІ ЛІТЕРАТУРИ УКРАЇНИ

Вийшли та виходять з друку:

- Андрющенко Ю. *Вогонь душі.* Поезії.
Бичко В. *Простота.* Поезії.
Бондар В. *Сонце над хмарами.* Поезії.
Вовчок В. *Верховино, світку мій.* Поезії.
Годованець М. *Байки.*
Голованівський С. *Тридцять п'ять літ.* Поезії
та поеми.
Донець Г. *Гомін землі.* Поезії.
Ігнатенко М. *В голубому ореолі.* Поезії.
Іванович В. *На городі бузина, а за морем сатана.* Сатира і гумор.
Ісаєв Ф. *Світло Прометея.* Поезії.
Кругляк Ю. *Смішники.* Гуморески.
Лучук В. *Полум'я мене овіює.* Поезії.
Масло М. *Від імені сіл.* Поезії.
Мисик В. *Верховіття.* Поезії.
Патруш-Карпатський А. *Колиска орлина.*
Поезії.

Петренко М. *Суворі береги*. Поезії.
Сосюра В. *Якби помножити любов усіх людей*.
Поезії.
Степанюк Б. *В польовому вінку*. Поезії.
Стрілець О. *Мої* Поезії.
Ткаченко В. *Скоро буде весна*. Поезії.
Тичина П. *Срібної ночі*. Поезії.
Ющенко О. *Шляхи близькі, шляхи далекі*. Поезії.

Книги Держлітвидаву України продаються в усіх книгарнях облкниготоргів і споживчої кооперації та в кiosках «Союздруку».

Іх також можна замовити через відділи «Книга — поштою» облкниготоргів або через республіканський магазин «Книга — поштою» (Київ-100, вул. Попудренка, 26).

ВІДВІДУЙТЕ КНИГАРНІ!
КОРИСТУЙТЕСЬ ПОСЛУГАМИ
«КНИГА — ПОШТОЮ»!

V
A0166217 Q¹